

cewa), której nowoczesność i należytą troskę o studenta podkreślał K. Rebro w innej swojej pracy². Omówiona praca, czwarta już w ciągu ostatnich lat książka profesora K. Rebro³, wystawia aktywnemu bratysławskiemu środowisku naukowemu romanistów jak najlepsze świadectwo.

JÓZEF CIAGWA (Katowice)

I. S. Pierietierski, *Digesty Justiniana. Izbrannyje fragmenty w pieriewodzie i s primieczanijami I. S. Pierietierskogo*. Izdatielstwo „Nauka”, Moskwa 1984, s. 456.

Wydawnictwo „Nauka” w Moskwie w 1984 r. oddało czytelnikom ważną dla nauki i popularyzacji prawa rzymskiego pozycję: *Digesty Justiniana*. W podtytule czytamy, że są to wybrane fragmenty z 50 ksiąg Digestów. Pierietierski przetłumaczył 26 ksiąg, z czego niektóre tytuły czy też fragmenty zostały przez niego celowo opuszczone. Bezpośrednio po tłumaczeniu dwudziestej szóstej księgi występuje tłumaczenie XVI tytułu 49 księgi *O prawie wojennym*. We wstępie redakcja uzasadnia takie zestawienie tym, że osiągnięcia jurysprudenencji rzymskiej w dziedzinie prawa publicznego były znacznie skromniejsze aniżeli w prawie prywatnym i recepcji podlegało prawie wyłącznie prawo prywatne. Dlatego XVI tytuł 49 księgi dotyczącej prawa publicznego znalazł się tu jakby w roli — niewystarczającego — zresztą — równoważnika.

Ponadto w wydaniu zamieszczono, po krótkim słowie wprowadzającym od redakcji, szkic *Digesty Justyniana — osnownoj istocznik poznania rimskiego prawa* autorstwa E. A. Skripilewa. Wydaje się, że takie ujęcie było konieczne z kilku względów. Otóż nie wszyscy czytelnicy są znawcami prawa rzymskiego i dla tych ten szkic jest krótkim zaznajomieniem z przedmiotem tłumaczeń Pierietierskiego. Prawnikom służy on jako przypomnienie, czym jest kodyfikacja Justyniana i jej najważniejsza część, tj. Digesta. Skripilew poruszył tu m.in. takie zagadnienia, jak przyczyny recepcji prawa rzymskiego, jego podział i rola dla nauki, poznania oraz dla rozwoju teorii prawa w ogólności. Zatrzymał się także nad problemem źródeł prawa w rozwoju historycznym, przygotowaniami do prac kodyfikacyjnych Justyniana, ich przebiegiem, interpolacjami oraz znaczeniem Digestów. Poza tym tekst Skripilewa pełni tu funkcję dopełnienia całości, której nie dokończył sam Pierietierski. Nie przetłumaczone przez niego księgi Digestów nie zostały w tej edycji całkowicie pominięte. Redakcja bowiem zamieściła tłumaczenie wszystkich tytułów od 27 do 50 księgi; ponadto też liczbę fragmentów każdego z wymienionych tytułów. Ten dział został zaczerpnięty z pracy Pierietierskiego *Digesty Justyniana* (Moskwa 1956), gdzie autor skupił się głównie na analizie Dige-

² K. Rebro, *Socialistická spoločnosť a rímskoprávna kultúra*. Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1979, s. 38–39. Rec.: J. Ciągwa, Przegląd Prawa i Administracji, t. XX, Wrocław 1985, s. 235–243.

³ K. Rebro, *Socialistická spoločnosť*; idem, *Rímske právo súkromné*, Obzor, Bratislava 1980; idem, *Latinské právnické výrazy a výroky*, Obzor, Bratislava 1984, ss. 260. Ostatnio przytoczona praca poprzedzona została znacznie skromniejszym, skryptowym wydawnictwem: K. Rebro, P. Blaho, *Latinské právne definície, citáty a aforizmy*, Bratislava 1976.

⁴ Por. I. S. Pierietierski, *Diegiesty Justiniana. Oczerki po istorii sostawlenija i obszczaja charakteristika*, Gosudarstwiennoe izdatielstwo juridiceskoj li-

stów jako pomnika zajmującego poczesne miejsce w historii prawa rzymskiego¹.

Kilka słów należy też poświęcić samej sylwetce autora omawianej pracy. Związany w latach 1889-1956 profesor Iwan Siergiejewicz Pierietierski był nie tylko sławnym rosyjskim prawnikiem, ale także uczonym, pedagogiem i dyplomata. Zawsze działalność dydaktyczną i naukową wiązał z praktyką. W latach 1943-1955 zajmował funkcje doradcy i eksperta — konsultanta w Ministerstwie Spraw Zagranicznych ZSRR. Jego działalność pedagogiczna związana była przez 30 lat z Moskiewskim Instytutem Prawa Radzieckiego oraz Wydziałem Prawa Uniwersytetu w Moskwie. Dzięki pracom Pierietierskiego chociażby w dziedzinie radzieckiego prawa państwowego, międzynarodowego prawa prywatnego, prawa rodzinnego, historii państwa i prawa, procesu cywilnego, prawa powietrznego, prawa handlowego oraz prawa rzymskiego, nauka radziecka osiągnęła wysoki poziom².

Opublikowanie dzieła I. S. Pierietierskiego może być uznane za dowód odradzającego się w Związku Radzieckim zainteresowania rzymskim prawem prywatnym i jego znaczeniem w rozwoju nowożytnego prawa i kultury prawnej.

ELŻBIETA ŻAK (Lublin)

Adolf Laufs, *Rechtsentwicklungen in Deutschland*, 3. ergänzte Aufl., Berlin—New York 1984 ss. 385.

Autor, należący do średniego pokolenia zachodnioniemieckich historyków prawa, były rektor uniwersytetu w Heidelbergu, a obecnie profesor historii prawa w Tybindze, zaadresował niniejszy zarys nie tyle do studiujących dyscypliny historycznoprawne, ile do studentów prawa w ogóle. Nie jest to więc systematyczny wykład typu podręcznikowego. Autor nie trzyma się założeń programowych wykładu kursowego z historii ustroju i prawa niemieckiego, ale wybór pewnych tylko „ciąągów rozwojowych”, których ukazanie pozwoli, jego zdaniem, przyszłemu prawnikowi poznać historyczne korzenie współczesnego prawa. Celem, jaki sobie stawia autor, jest takie spojrzenie na historię, które pozwala zrozumieć teraźniejszość i przewidywać przyszłość; ukazywanie dynamiki procesu historycznego, wydobywanie czynników kontynuacji i zmienności, recepcji i paralelizmu w dziejach prawa, ale zawsze z perspektywy dzisiejszych dni.

W porównaniu z I wydaniem książki, które ukazało się w roku 1973 (por. notę recenzyjną S. Salmonowicza w CPH, t. XXVII, 1975, z. 1, s. 194) niniejsza edycja została rozszerzona o dwa rozdziały, a przede wszystkim uaktualniona danymi o najnowszych publikacjach w bardzo zresztą solidnej i obfitej informacji bibliograficznej. Całość składa się obecnie z 12 rozdziałów odpowiadających określonym etapom rozwoju państwowoprawnego terytoriów Niemiec, a wyodrębnionych bądź według charakteru źródeł prawa — najważniejszych pomników prawnych danej epoki, bądź przemian politycznych. Wątki z dziejów ustroju państwowego są tu powiązane z przemianami w dziedzinie prawa sądowego i z uwzględnieniem — co należy uznać za zaletę pracy — myśli prawniczej i nauki prawa.

Rozdział I o prawie niemieckim w średniowieczu skupia się wokół najważniejszego pomnika epoki, Zwierciadła Saskiego i miejsca, jakie dzieło Eikego von

tiatury, Moskwa 1956, p. 131; do tego recenzja J. Modrzejewskiego, IURA, t. 10, parte 2, 1959, s. 244-249.

² Por. szkic: Iwan Siergiejewicz Pierietierski pióra M. M. Bogusławskiego — go zamieszczony w omawianej publikacji, s. 445-446.